

Hoge Raad

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1997). Hoge Raad: 11 april 1997, nr. 16252 (Mrs. Roelvink, Mijnsen, Heemskerk, Herrmann, De Savornin Lohmann; A-G Mok; m.nt. GRdG) RvdW 1997, 100. *Nederlandse Jurisprudentie*, 1997, 3910-3917. [705].

Document status and date:

Published: 01/01/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Nr. 705

HOGERAAD

11 april 1997, nr. 16252

(Mrs. Roelvink, Mijnsen, Heemskerk, Herrmann, De Savornin Lohmann; A-G Mok; m.nt. GRdG)

RvdW 1997, 100

Nationaliteitsrecht. Toescheidingsovereenkomst nationaliteiten Nederland-Suriname. Verkeken kans om te opteren voor het Nederlanderschap. Taak rechter.

De wijzen waarop het Nederlanderschap wordt verkregen, zijn limitatief voorzien in de Rijkswet op het Nederlanderschap en de Toescheidingsovereenkomst. Dit brengt mee dat de rechter niet de bevoegdheid heeft om aan het doen van een kennisgeving dat de betrokkene de Nederlandse nationaliteit wil verkrijgen, een rechtsgevolg te verbinden dat daaraan door de Toescheidingsovereenkomst niet wordt gegeven.

(Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname art. 6)

Urmila Motiram, te 's-Gravenhage, eiseres tot cassatie, adv. mr. J. Groen,

tegen

De Staat der Nederlanden (Ministerie van Justitie), te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, adv. mr. H.A. Groen.

Hof:*Het geding*

1. In eerste aanleg heeft Motiram (kort gezegd) gevorderd (a) te bepalen dat de Staat tegenover haar onrechtmatig heeft gehandeld door haar welbewust een visum te onthouden, en (b) te bepalen dat haar het recht toekomt alsnog voor de Nederlandse nationaliteit te opteren. Bij vonnis van 14 december 1994 heeft de rechtbank te 's-Gravenhage deze vorderingen afgewezen.

2. Van dit vonnis is Motiram in hoger beroep gekomen. Bij memorie heeft zij een grief tegen het vonnis ontwikkeld; zij vordert de vernietiging daarvan en de toewijzing, alsnog, van hetgeen zij in eerste aanleg heeft gevorderd. De Staat heeft de grief bij memorie van antwoord bestreden. Vervolgens hebben partijen hun zaak doen bepleiten; Motiram door Mr. G. van de Nesse, advocaat te IJsselstein, en de Staat door haar procureur. Tijdens de pleidooien heeft de advocaat van Motiram, desgevraagd, verklaard dat de betekenis van de hiervoor vermelde vordering (a) van Motiram slechts is een introductie op haar hiervoor vermelde vordering (b).

Beoordeling van het hoger beroep

3. Tussen partijen staat vast dat Motiram in

gevolge artikel 6, lid 4 van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen Nederland en Suriname gerechtigd is geweest, met inachtneming van dat artikel, tussen 16 september 1986 en 16 september 1991 te opteren voor de Nederlandse nationaliteit, doch dat zij van die mogelijkheid geen gebruik heeft gemaakt.

4. Aan haar vorderingen heeft Motiram ten grondslag gelegd dat de Nederlandse ambassade te Paramaribo het haar feitelijk onmogelijk heeft gemaakt van die optiemogelijkheid gebruik te maken.

5. Het is het hof niet gegeven te bepalen dat Motiram het recht toekomt voor de Nederlandse nationaliteit te opteren, omdat noch de Nederlandse nationaliteitswetgeving noch bedoelde Toescheidingsovereenkomst voor Motiram in die mogelijkheid (nog) voorziet. Dat betekent dat haar vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt. Tijdens de pleidooien heeft de raadsman van Motiram verklaard dat de vordering (a) van Motiram geen verdere betekenis heeft dan die van een introductie op vordering (b). Zulks in aanmerking genomen, heeft Motiram, gelet op de omstandigheid dat vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt, onvoldoende belang bij toewijzing van haar vordering (a).

6. Aldus kan de door Motiram aangevoerde grief buiten beschouwing blijven, en dient het vonnis waarvan beroep, te worden bekrachtigd. (enz.)

Cassatiemiddel:

I. Schending van het recht en/of verzuim van vormen waarvan niet inachtneming nietigheid met zich brengt.

Meer in het bijzonder schending van de Rijkswet op het Nederlanderschap van 19 december 1984, Staatsblad 628, zoals deze sedertdien is gewijzigd en schending van de op 25 november 1975 te Paramaribo ondertekende Toescheidingsovereenkomst inzake de nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname (Trb. 1975, 132), zoals deze bij het op 14 november 1994 te Paramaribo tot stand gekomen protocol (Trb. 1994, 280 en Trb. 1995, 261) is gewijzigd en schending van bepalingen van de Vreemdelingenwet en regelingen van lager orde die op de Vreemdelingenwet stoelen alsmede schending van het bepaalde van artikel 121 van de Grondwet.

Doordien het Gerechtshof in het aangevallen arrest heeft overwogen:

„Tussen partijen staat vast dat Motiram ingevolge artikel 6, lid 4 van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen Nederland en Suriname gerechtigd is geweest, met inachtneming van dat artikel, tussen 16 september 1986 en 16 september 1991 te opteren voor de Nederlandse nationaliteit, doch dat zij van die mogelijkheid geen gebruik heeft gemaakt.

Aan haar vorderingen heeft Motiram ten

grondslag gelegd dat de Nederlandse ambassade te Paramaribo het haar feitelijk onmogelijk heeft gemaakt van die optiemogelijkheid gebruik te maken.

Het is het hof niet gegeven te bepalen dat Motiram het recht toekomt voor de Nederlandse nationaliteit te opteren, omdat noch de Nederlandse nationaliteitswetgeving noch bedoelde Toescheidingsovereenkomst voor Motiram in die mogelijkheid (nog) voorziet. Dat betekent dat haar vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt. Tijdens de pleidooien heeft de raadsman van Motiram verklaard dat de vordering (a) van Motiram geen verdere betekenis heeft dan die van een introductie op vordering (b). Zulks in aanmerking genomen, heeft Motiram, gelet op de omstandigheid dat vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt, onvoldoende belang bij toewijzing van haar vordering (a).

Aldus kan de door Motiram aangevoerde grief buiten beschouwing blijven, en dient het vonnis waarvan beroep, te worden bekrachtigd."

A. Zulks ten onrechte nu het Hof blijk geeft van een te beperkte opvatting van haar taak en verder het Hof blijk geeft van een te beperkte opvatting omtrent de mogelijkheden die hier zouden zijn gegeven in de Rijkswet op het Nederlanderschap.

Bovendien doet de buitengewoon summiere motivering absoluut geen recht aan de problematiek waarmee mevrouw Urmila Motiram hier heeft moeten worstelen.

Blijkens de toelichting op de wijziging van artikel 6, 4e lid van de eerdergenoemde Toescheidingsovereenkomst, had zij weliswaar het recht om te opteren voor de Nederlandse nationaliteit binnen 5 jaar nadat zij meerderjarig was geworden, doch artikel 6, 4e lid formuleerde ook een voorwaarde dat de optant woonplaats heeft in het land voor de nationaliteit waarvoor hij/zij opteert.

Om bijvoorbeeld van Suriname naar Nederland te komen, heeft een Surinamer, een vreemdeling, de toestemming nodig van de Nederlandse autoriteiten op grond van het Vreemdelingenrecht.

„Hier doet zich dus een incongruentie voor tussen de Toescheidingsovereenkomst en het nationale recht, in casu het Nederlandse vreemdelingenrecht. Immers het verdrag kent een recht toe en het nationale recht kan de effectuering van dat recht in de weg staan door de vreemdelingrechtelijke verplichting van toelating tot Nederland.

Dit doet zich in de praktijk regelmatig voor. Vreemdelingen die in Nederland hun woonplaats wensen te vestigen, dienen in principe te beschikken over een vergunning tot verblijf. Het uitoefenen van het recht van optie valt echter niet onder de gestelde normen voor toelating onder de voorwaarden van het reguliere vreemdelingenbeleid.

Om uit de impasse te geraken dat iemand die toelating tot Nederland behoeft om zijn recht van optie te kunnen uitoefenen, terwijl het nationale vreemdelingenrecht geen toelating tot dit doel kent, wordt een visum verstrekt. De gemeente van vestiging in Nederland wordt vervolgens verzocht de houder van het visum (de potentiële optant) in te schrijven in het bevolkingsregister en tot optie toe te laten.

Om deze administratieve procedures en mogelijke problemen te elimineren, bepaalt het thans voorliggende protocol dat het vereiste van woonplaats komt te vervallen. Daarmee wordt het mogelijk dat onder de doelgroep vallende personen voor het Nederlanderschap kunnen opteren, terwijl zij niet in Nederland wonen (maar bijvoorbeeld in Suriname), of voor de Surinaamse nationaliteit, terwijl men niet in Suriname (maar bijvoorbeeld in Nederland) woont.

Daarbij dient nog bedacht te worden dat het bepaalde van artikel 6, 4e lid een natuurlijk einde heeft. Het gaat immers om personen die op 25 november 1975 nog minderjarig waren en kunnen opteren tussen hun 18e en 23e jaar.

Inmiddels zijn allen die op genoemde datum minderjarig waren thans ouder dan 18 jaar. De uiterste datum waarop van deze bepaling eventueel gebruik kan worden gemaakt, is dus 25 november 1998."

Het geval van Urmila Motiram staat dus geenszins alleen. Er zijn kennelijk zoveel problemen ontstaan dat Koninkrijks regering en de regering van Suriname daarin aanleiding hebben gezien om de Toescheidingsovereenkomst voornoemd te wijzigen.

Vaststaat dat aan Urmila Motiram visa zijn geweigerd. Merkwaardigerwijs heeft de discussie een rol gespeeld dat die visa niet zouden zijn aangevraagd om hier te lande te opteren.

Dat komt volledig irrelevant voor. Het enkele feit dat visa geweigerd zijn voor iemand die hier in Nederland kan opteren, is voldoende om te constateren dat de Staat het optierecht van Urmila Motiram heeft gefrustreerd.

De rechtbank had de vordering kunnen toewijzen onder verwijzing naar artikel 10 van de Rijkswet op het Nederlanderschap dat immers bepaalt dat in bijzondere gevallen het Nederlanderschap verleend kan worden met afwijking van het bepaalde van artikel 8, 1e lid aanhef en onder a, c en d, artikel 9, 1e lid aanhef en onder c.

Inmiddels is de wijziging van de Toescheidingsovereenkomst in werking getreden en wel op 1 december 1995.

Uit het arrest van het Hof blijkt geenszins dat het Hof op die wijziging acht heeft geslagen. Die wijziging is in casu van belang, immers Urmila Motiram kon niet opteren, omdat zij geen woonplaats in Nederland had en dat vereiste is thans vervallen.

Een zorgvuldig handelende rechter had beide

partijen gelegenheid moeten geven zich uit te laten over de gevolgen die deze wijziging van het recht voor de onderhavige zaak zou moeten hebben, alvorens in deze te beslissen. Op dat punt heeft het Hof, dat deze zaak zo te zien aan het arrest en bagatel heeft behandeld, ernstig tekort geschoten.

Thans kan de incongruentie waarvan de toelichting op de wijziging reft, alleen worden opgeheven door er ook voor Urmila Motiram vanuit te gaan, dat te haren aanzien het vereiste van woonplaats niet gold en dat het verzoek tot optie voor de Nederlandse nationaliteit dat zij destijds deed, als een geldig en tijdig gedaan verzoek moet worden beschouwd, danwel dat zij de Nederlandse nationaliteit behoort te krijgen op de voet van het bepaalde in artikel 10 van de Rijkswet op het Nederlanderschap.

De incongruentie zou ook kunnen worden opgeheven door aan haar een verblijfsvergunning te verlenen, zodat aan haar het Nederlanderschap op grond van artikel 8 van de Rijkswet op het Nederlanderschap kan worden verleend. Immers zoals de toelichting al uiteenzet, kent het nationale Vreemdelingenrecht van Nederland de mogelijkheid een verblijfsvergunning te verlenen om te opteren voor de Nederlandse nationaliteit.

Zo het Hof tot de conclusie was gekomen dat optie niet meer mogelijk is en dat ook niet gevegd kan worden van de overheid dat zij het Nederlanderschap op grond van artikel 10 verleent, had minst genomen het Hof tot de conclusie behoren te komen dat het hier voor de hand ligt dat aan haar een verblijfsvergunning worde verleend zodat zij niet te lijden heeft van de weigering haar een visum te verlenen waarmee haar mogelijkheid van tijdige optie inderdaad immers is gefrustreerd.

Conclusie A-G mr. Mok:

1. Korte beschrijving van de zaak

1.1. Eiseres van cassatie, Motiram, is op 16 september 1968 in Suriname geboren. Op 13 oktober is zij met haar ouders naar Nederland gekomen. Op 25 november 1975 behield haar vader de Nederlandse nationaliteit en Motiram, die toen minderjarig was, heeft hem daarin – ingevolge art. 6, lid 1, van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname (TO) – gevolgd.

Motiram is in januari 1976¹ met haar ouders naar Suriname teruggekeerd. De vader van Motiram heeft, tijdens haar minderjarigheid, op grond van art. 5, lid 2, TO de Surinaamse nationaliteit verkregen en Motiram heeft hem ook daarin, op grond van art. 6, lid 1, TO gevolgd.

1. Zie ro. 2 van de beschikking van de rechtbank te Den Haag van 21 juli 1993 (prod. I bij de conclusie van antwoord). Motiram stelt dat zij op of omstreeks 2 september 1978 met haar moeder naar Suriname is gegaan (punt 1 inl. dagv.).

1.2. Ingevolge art. 6, lid 4, TO kon Motiram binnen vijf jaar na het intreden van haar meerderjarigheid (derhalve vóór 16 september 1991) opteren voor de Nederlandse nationaliteit, mits zij woonplaats in Nederland had.

Motiram vestigde zich eerst in 1992 in Nederland. Zij staat sinds 3 juni 1992, komende uit Suriname, ingeschreven in het bevolkingsregister van de gemeente Rotterdam. Bij brief van 5 november 1992, gericht aan de Dienst Burgerzaken van de gemeente Rotterdam, heeft zij verzocht om haar optierecht „alsnog geldend te maken”. Deze dienst heeft bij brief van 11 november 1992 medegedeeld, dat Motiram die kennisgeving niet meer kon doen.

1.3. Motiram heeft zich vervolgens, op grond van art. 17 van de Rijkswet op het Nederlanderschap (RN) gewend tot de rechtbank in Den Haag met het verzoek vast te stellen dat zij het Nederlanderschap bezat.

Zij heeft gesteld dat zij door weigering van een visum voor Nederland niet de gelegenheid heeft gekregen om van haar recht binnen vijf jaar na het bereiken van de meerderjarige leeftijd te opteren voor de Nederlandse nationaliteit, gebruik te maken. Zij heeft aangevoerd dat zij daartoe in 1985, 1990 en 1991 diverse aanvragen heeft gedaan, maar dat de Nederlandse ambassade (te Paramaribo) deze categorisch heeft afgewezen.

Bij beschikking van 21 juli 1993 heeft de rechtbank het verzoek ontzegd. Motiram heeft tegen deze beschikking geen cassatieberoep ingesteld.

1.4. Bij inleidende dagvaarding van 27 april 1994 heeft Motiram de Staat op verkorte termijn gedagvaard voor de rechtbank in Den Haag en gevorderd:

a) een verklaring van recht, inhoudende dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door haar in de periode van 16 september 1986 tot en met 16 september 1991 welbewust een visum, waarmee zij toegang tot Nederland zou hebben verkregen, te onthouden en aldus handelend haar recht om te opteren voor de Nederlandse nationaliteit heeft gefrustreerd en illusoir heeft gemaakt;

b) een verklaring van recht dat aan haar – bij wijze van herstel van de gevolgen van het onrechtmatig handelen van gedaagde – het recht toekomt om alsnog voor de Nederlandse nationaliteit te opteren en dat zij voor de tijd die gemoeid zal zijn met mogelijke in dat kader te voeren procedures, gerechtigd zal zijn om in Nederland te verblijven.

1.5. Bij vonnis van 14 december 1994 heeft de rechtbank de vordering van Motiram afgewezen.

1.6. Tegen dat vonnis heeft Motiram hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof in Den Haag. Bij arrest van 21 december 1995 heeft het hof het vonnis van de rechtbank bekrachtigd.

1.7. Motiram heeft (tijdig) beroep in cassatie

ingesteld, onder aanvoering van een enkelvoudig ² middel.

2. Bespreking van het cassatiemiddel

2.1. Het hof heeft in ro. 5 van zijn bestreden arrest overwogen:

„Het is het hof niet gegeven te bepalen dat Motiram het recht toekomt voor de Nederlandse nationaliteit te opteren, omdat noch de Nederlandse nationaliteitswetgeving noch bedoelde Toescheidingsovereenkomst voor Motiram in die mogelijkheid (nog) voorziet. Dat betekent dat haar vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt. Tijdens de pleidooien heeft de raadsman van Motiram verklaard dat de vordering (a) van Motiram geen verdere betekenis heeft dan die van een introductie op vordering (b). Zulks in aanmerking genomen, heeft Motiram, gelet op de omstandigheid dat vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt, onvoldoende belang bij toewijzing van haar vordering (a).”

2.2. Het cassatiemiddel betoogt dat het hof blijk geeft van een te beperkte opvatting „van haar taak” en voorts blijk geeft van een te beperkte opvatting omtrent de mogelijkheden die in het onderhavige geval zouden zijn gegeven in de RN.

Uit de bewoordingen van het middel is niet op te maken wier taak het middel op het oog heeft. Ik veronderstel echter dat het doelt op de taak van het hof zelf, zodat „haar taak” een verschrijving voor „zijn taak” zou zijn.

2.3.1. Art. 17 RN bevat een speciale procedure voor vaststelling van het Nederlander-schap. Hier kan in het midden blijven of die procedure exclusief is. Vaststaat dat Motiram van die procedure gebruik heeft gemaakt. Daarin heeft de rechtbank in Den Haag (ro. 6.4. van de desbetreffende beschikking) o.m. overwogen:

„(...) de rechtbank (is) van oordeel, dat niet gesteld kan worden dat haar ⁴ vanwege dat mogelijke optierecht de toegang tot Nederland niet had mogen worden ontzegd. Van een latent of potentieel onderdaanschap, waarvan verzoekster lijkt uit te gaan, is geen sprake.

Dit betekent dat, zelfs indien zou moeten worden aangenomen dat zij inderdaad geen visum heeft gekregen, deze omstandigheid er op zich zelf nog niet toe leidt, dat zij daarom geacht moet worden de Nederlandse nationaliteit te bezitten.”

2.3.2. Zoals bleek heeft Motiram niet van het tegen deze beschikking openstaande rechts-middel van beroep in cassatie gebruik gemaakt. De beschikking heeft daardoor gezag van ge-

wijste verkregen. Op dat gewijsde heeft de Staat in de onderhavige procedure uitdrukkelijk een beroep gedaan ⁵.

Gezien art. 67, lid 1 io. lid 3, Rv. ⁶, stond 't het hof in de onderhavige procedure niet vrij over het al besliste geschilpunt een andere uitspraak te doen dan de rechtbank in de eerdere procedure had gedaan.

2.4. Ingevolge een wijzigingsprotocol van de TO ⁷ is het woonplaatsvereiste van art. 6 lid 4 van de Toescheidingsovereenkomst komen te vervallen. Dit Protocol is op 1 december 1995 in werking getreden ⁸.

Art. 2 van dit protocol bepaalt:

„In artikel 6, vierde lid, eerste zin, van de toescheidingsovereenkomst vervallen de woorden „mits deze nationaliteit is de nationaliteit van het land waar zij dan woonplaats hebben”. (...)”

Deze wijziging is als volgt toegelicht ⁹:

„Hier doet zich dus een incongruentie voor tussen de Toescheidingsovereenkomst en het nationale recht, in casu het Nederlandse vreemdelingenrecht. Immers het verdrag kent een recht toe en het nationale recht kan de effectuering van dat recht in de weg staan door de vreemdelingrechtelijke verplichting van toelating tot Nederland.

Dit doet zich in de praktijk regelmatig voor. Vreemdelingen die in Nederland hun woonplaats wensen te vestigen, dienen in principe te beschikken over een vergunning tot verblijf. Het uitoefenen van het recht van optie valt echter niet onder de gestelde normen voor toelating onder de voorwaarden van het reguliere vreemdelingenbeleid.

Om uit de impasse te geraken dat iemand die toelating tot Nederland behoeft om zijn recht van optie te kunnen uitoefenen, terwijl het nationale vreemdelingenrecht geen toelating tot dit doel kent, wordt een visum verstrekt. De gemeente van vestiging in Nederland wordt vervolgens verzocht de houder van het visum (de potentiële optant) in te schrijven in de bevolkingsadministratie en tot optie toe te laten.

Om deze administratieve procedures en mogelijke problemen te elimineren, bepaalt het thans voorliggende protocol dat het vereiste van woonplaats komt te vervallen. Daarmee wordt het mogelijk dat onder de doelgroep

5. M.v.a., sub I-2.

6. Zie ook Hugenholtz-Heemskerk, Hoofdljnen, 1996, nr. 96, p. 106 e.v.

7. Protocol van 14 november 1994, Trb. 280, tot wijziging van de op 25 november 1975 te Paramaribo ondertekende Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname.

8. Trb. 1995, 261 en 296; S & J, nr. 209, Nationaliteitswetgeving, 1e aanvulling, p. 528.

9. Zie S & J, nr. 209, Nationaliteitswetgeving, 1e aanvulling, blz. 527-531.

2. Het middel bevat wel de onderscheidingstekens I en A, maar deze worden niet door II resp. B gevolgd.

3. Zie voor de inhoud van de vorderingen (a) en (b) hiervóór, § 1.4.

4. Motiram.

vallende personen voor het Nederlander-schap kunnen opteren, terwijl zij niet in Nederland wonen (maar bijvoorbeeld in Suriname), of voor de Surinaamse nationaliteit, terwijl men niet in Suriname (maar bijvoorbeeld in Nederland) woont.

Daarbij dient nog bedacht te worden dat de bepaling van artikel 6, vierde lid, een natuurlijk einde heeft. Het gaat immers om personen die op 25 november 1975 nog minderjarig waren en kunnen opteren tussen hun 18e en 23ste jaar.

Inmiddels zijn allen die op genoemde datum minderjarig waren thans ouder dan 18 jaar. De uiterste datum waarop van deze bepaling eventueel gebruik kan worden gemaakt, is dus 25 november 1998.

Het aantal opties zal als gevolg van deze wijziging wel toenemen. (...)."

2.5. Volgens het middel had een zorgvuldig handelend rechter beide partijen gelegenheid moeten geven zich uit te laten over de gevolgen die deze wijziging van het recht voor de onderhavige zaak zou moeten hebben, alvorens in deze te beslissen.

2.6. Art. 6, lid 4, TO bepaalde in de oude versie en bepaalt ook in de nieuwe versie dat de daar bedoelde optie „binnen vijf jaar na het bereiken van de meerderjarigheid” kan worden uitgebracht. Motiram werd in 1986 meerderjarig. Haar optietermijn liep tot 1991. Het wijzigingsprotocol trad echter, zoals bleek, eerst in 1995 in werking.

Ik zie geen reden om aan te nemen dat de wijziging van art. 6, lid 4, TO terugwerkende kracht heeft, zeker niet in die zin dat iedere belanghebbende die op 25 november 1975 minderjarig was alsnog voor de Nederlandse nationaliteit zou kunnen opteren.

Motiram heeft nu eenmaal niet geopteerd tussen haar 18e en 23ste jaar, zodat de wijziging op haar niet van toepassing is. Hierbij teken ik nog aan dat uit de in § 2.4. geciteerde passage uit de toelichting op het wijzigingsprotocol blijkt dat het niet de bedoeling is dat personen die de leeftijd van 23 jaar zijn gepasseerd de hier bedoelde optie nog kunnen uitbrengen.

Anders dan het middel aanvoert heeft het hof daarom in het onderhavige geval niet onzorgvuldig gehandeld door de partijen niet in de gelegenheid te stellen zich uit te laten over de gevolgen die deze wijziging van het recht voor de onderhavige zaak heeft.

2.7. Voorts klaagt het middel er over dat de buitengewoon summiere motivering van het hof geen recht zou doen aan de problematiek waarmee Motiram in het onderhavige geval heeft moeten worstelen.

Deze motiveringsklacht richt zich tegen een zuiver rechtsoordeel en kan derhalve niet tot cassatie leiden¹⁰.

10. Zie Veegens/Korthals Altes/Groen, Cassatie, 1989, nr. 117 en 118, p. 229 en 231 →

2.8. Dat de rechtbank (of het hof), zoals het middel stelt, de vordering had kunnen toewijzen onder verwijzing naar art. 10 RN berust op een misvatting. De bevoegdheid van art. 10 RN komt de Kroon, de Raad van State gehoord, toe en niet de rechter.

2.9. Volledigheidshalve merk ik nog op dat het middel, als ik het goed zie, niet klaagt over de weigering van een visum. Gezien de formele rechtskracht van deze weigering(en), zou het daar ook niet met vrucht over kunnen klagen.

3. Conclusie

De conclusie luidt tot verwerping van het beroep.

Hoge Raad:

1. Het geding in feitelijke instanties

Eiseres tot cassatie – verder te noemen: Motiram – heeft bij exploit van 27 april 1994 verweerder in cassatie – verder te noemen: de Staat – op verkorte termijn gedagvaard voor de Rechtbank te 's-Gravenhage en een verklaring voor recht gevorderd dat:

a) de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door haar in de periode van 16 september 1986 tot en met 16 september 1991 welbewust een visum, waarmee zij toegang tot Nederland zou hebben verkregen, te onthouden en aldus handelend haar recht om te opteren voor de Nederlandse nationaliteit heeft gefrustreerd en illusoïr heeft gemaakt;

b) aan haar – bij wijze van herstel van de gevolgen van het onrechtmatig handelen van de Staat – het recht toekomt om alsnog voor de Nederlandse nationaliteit te opteren en dat zij voor de tijd die gemoeid zal zijn met mogelijke in dat kader te voeren procedures, gerechtigd zal zijn om in Nederland te verblijven.

De Staat heeft voor antwoord primair geconcludeerd tot niet-ontvankelijkverklaring van Motiram in haar vorderingen, subsidiair tot afwijzing van de vorderingen.

Na een ingevolge een tussenvonnissen van 9 augustus 1994 op 24 oktober 1994 gehouden comparitie van partijen heeft de Rechtbank bij vonnis van 14 december 1994 het gevorderde afgewezen.

Tegen het vonnis van 14 december 1994 heeft Motiram hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Bij arrest van 21 december 1995 heeft het Hof het bestreden vonnis bekrachtigd.

(...)

2. Het geding in cassatie

(...)

3. Beoordeling van het middel

3.1. In cassatie kan van het volgende worden uitgegaan.

→ en voorts o.m. HR 15 september 1995, NJ 1996, 37.

(i) Motiram is op 16 september 1968 in Suriname geboren. Toen Suriname op 25 november 1975 onafhankelijk werd, woonde zij met haar ouders in Nederland. Nadien zijn zij en haar ouders teruggekeerd naar Suriname. Haar vader heeft vervolgens op grond van artikel 5 lid 2 van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname van 25 november 1975, Trb. 1975, 132, de Surinaamse nationaliteit verkregen. Op grond van art. 6 lid 1 van de Toescheidingsovereenkomst is Motiram – die toen nog minderjarig was – hem daarin gevolgd.

(ii) Ingevolge art. 6 lid 4 van de Toescheidingsovereenkomst is Motiram gerechtigd geweest om, met inachtneming van dat artikel, tussen 16 september 1986 en 16 september 1991 te opteren voor de Nederlandse nationaliteit. Zij heeft dit recht niet uitgeoefend, naar zij stelt omdat zij in de genoemde periode geen visum voor Nederland heeft kunnen verkrijgen en daardoor niet heeft kunnen voldoen aan de in art. 6 lid 4 voor de optie gestelde eis dat men woonplaats heeft in het land waarvan men de nationaliteit wenst te verkrijgen.

(iii) Eerst in 1992 is Motiram naar Nederland gekomen. Haar is toen te verstaan gegeven dat zij de optie niet meer kon uitoefenen.

3.2. Stellende dat de Staat jegens haar onrechtmatig heeft gehandeld doordat de Nederlandse ambassade te Paramaribo het haar feitelijk onmogelijk heeft gemaakt om tijdig een visum te verkrijgen waarmee zij naar Nederland had kunnen gaan om van het genoemde recht gebruik te maken, vordert Motiram in deze procedure verklaringen voor recht (a) dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld en (b) dat haar het recht toekomt alsnog voor de Nederlandse nationaliteit te opteren. Rechtbank en Hof hebben deze vorderingen afgewezen. Het Hof heeft daartoe overwogen dat het Hof niet gegeven is te bepalen dat Motiram het recht toekomt voor de Nederlandse nationaliteit te opteren, omdat noch de Nederlandse nationaliteitswetgeving noch de Toescheidingsovereenkomst voor Motiram in die mogelijkheid (nog) voorziet, en dat derhalve vordering (b) niet voor toewijzing in aanmerking komt; ten aanzien van vordering (a) overwoog het Hof dat Motiram onvoldoende belang bij toewijzing van deze vordering heeft, nu deze, naar haar raadsman heeft verklaard, geen verdere betekenis heeft dan die van een introductie op vordering (b).

3.3. Het middel houdt in de eerste plaats de klacht in dat het Hof blijk heeft gegeven van een te beperkte opvatting van zijn taak en van de mogelijkheden die de Rijkswet op het Nederlandschap biedt. Deze klacht is niet gegrond. De wijzen waarop het Nederlandschap wordt verkregen, zijn limitatief voorzien in de Rijkswet op het Nederlandschap en de Toescheidingsovereenkomst. Dit brengt mee dat de rechter niet de bevoegdheid heeft om aan het doen van een kennisgeving dat de betrokkene

de Nederlandse nationaliteit wil verkrijgen, een rechtsgevolg te verbinden dat daaraan door de Toescheidingsovereenkomst niet wordt gegeven. Voor zover het middel in dit verband een beroep doet op art. 10 van de Rijkswet op het Nederlandschap, faalt het reeds omdat deze bepaling slechts een bevoegdheid geeft aan de Kroon.

Het beroep dat het middel doet op het Protocol van 14 november 1994, Trb. 280, tot wijziging van de Toescheidingsovereenkomst, waarbij de hiervoor in 3.1 onder (ii) genoemde woonplaats eis is komen te vervallen, kan evenmin slagen, aangezien dit Protocol eerst op 1 december 1995 in werking is getreden en het geen terugwerkende kracht heeft.

De tenslotte aangevoerde klachten, die strekken ten betoge dat het Hof had moeten bevelen dat aan Motiram een verblijfsvergunning zou worden verleend, falen reeds omdat Motiram een vordering hiertoe niet heeft ingesteld.

4. Beslissing

De Hoge Raad:

verwerpt het beroep;

veroordeelt Motiram in de kosten van het geding in cassatie, tot op deze uitspraak aan de zijde van de Staat begroot op f 577,20 aan verschotten en f 3000 voor salaris.

Noot:

1. Anders dan de meeste nationaliteitszaken die door de HR moeten worden beslist, was in casu geen sprake van een procedure ex art. 17 RWNed. De kernkwestie was namelijk niet, of eiseres in cassatie al dan niet Nederlandse is. Dat zij thans de Surinaamse nationaliteit bezit, stond buiten kijf. Een procedure ex art. 17 RWNed was al eerder geëindigd door een negatieve beschikking van de rechtbank 's-Gravenhage. Tegen die beschikking was echter geen beroep in cassatie aangetekend, zodat de beslissing van de rechtbank dat eiseres het Nederlandschap had verloren gezag van gewijsde had in de onderhavige procedure (zie hierover punt 1.3 in de conclusie van A-G Mok). Nadat de art. 17-beschikking kracht van gewijsde had gekregen, werd door eiseres opnieuw een procedure gestart voor de rechtbank 's-Gravenhage, waarin werd gevorderd een verklaring voor recht, dat de Staat in het verleden onrechtmatig had gehandeld jegens eiseres, alsmede dat eiseres zou worden toegelaten tot het alsnog afdragen van een optieverklaring met het oog op het (terug)verwerven van de Nederlandse nationaliteit. Na nul op rekest te hebben gekregen bij de rechtbank 's-Gravenhage werd beroep aangetekend bij het Hof 's-Gravenhage en na ook daar neen te hebben gehoord werd beroep in cassatie ingesteld.

2. Als kind had eiseres haar Nederlander-schap verloren door de werking van art. 5 lid 2 van de verloren Nederland en Suriname in 1975 gesloten Toescheidingsovereenkomst inzake

nationaliteiten (Trb. 1975, 132; hierna af te korten als TOS) in combinatie met art. 6 lid 1 van diezelfde overeenkomst. Art. 6 lid 4 TOS gaf evenwel de mogelijkheid om na het bereiken van de leeftijd van achttien jaar gedurende een periode van vijf jaren te opteren voor het Nederlanderschap. Daartoe moest betrokkene dan wel in Nederland woonachtig zijn. Dat woonplaatsvereiste is de adder in het gras van de desbetreffende bepaling. Door optiegerechtigden geen visum te verlenen om naar Nederland te reizen kon het toegekende optierecht illusoir worden gemaakt. Naar aanleiding van dit probleem heeft de HR al diverse beschikkingen gegeven (zie HR 13 oktober 1981, NJ 1982, 137 m.n. AHJS; HR 20 juni 1986, NJ 1987, 902 m.n. GRdG; HR 26 juni 1987, NJ 1988, 135 m.n. GRdG). Ook op politiek niveau is deze regeling als probleem onderkend. Uiteindelijk kwam op 14 november 1994 te Paramaribo een Protocol van wijziging van de Toescheidingsovereenkomst uit 1975 tot stand, dat op 1 december 1995 in werking trad (zie Trb. 1994, 280, alsmede 1995, 261 en 296). Door dat Protocol werden in art. 6 lid 4 TOS de woorden „mits deze nationaliteit is de nationaliteit van het land waar zij dan woonplaats hebben” geschrapt. Voor eiseres in cassatie kwam deze wijziging echter als mosterd na de maaltijd. Voor haar was de optietermijn al afgelopen.

3. Eiseres stelde, dat zij tussen 1986 (toen zij de achttienjarige leeftijd bereikte) en 1991 herhaalde keren naar Nederland wilde reizen teneinde te opteren, maar haar telkens een visum werd geweigerd. Die weigeringen zouden naar haar mening jegens haar onrechtmatig zijn geweest. Zij vroeg derhalve een verklaring voor recht, dat onrechtmatig was gehandeld en voorts dat zij alsnog mocht opteren.

4. Terecht stellen alle rechterlijke instanties, dat het niet mogelijk is, dat de rechter alsnog een mogelijkheid schept om te opteren. De gronden voor verwerving van het Nederlanderschap zijn limitatief. Het zou de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaan, indien de rechter extra optiemogelijkheden zou creëren (vergelijk in dezelfde lijn HR 16 september 1994, NJ 1995, 563 m.n. GRdG).

5. Interessant is evenwel het verzoek tot verklaring voor recht, dat de Staat door het weigeren van een visum onrechtmatig heeft gehandeld. Het Hof overwoog dienaangaande, dat eiseres onvoldoende belang bij toewijzing van deze vordering had, nu deze naar haar raadsman heeft verklaard, geen verdere betekenis heeft dan die van een introductie op vordering b (inhoudende de vordering tot het toelaten tot het afleggen van een optieverklaring). In het licht van deze opmerking van de raadsman is de reactie van het Hof begrijpelijk. Niettemin wil het me voorkomen, dat wel degelijk belang aanwezig had kunnen zijn. Indien de Staat onrechtmatig zou hebben gehandeld, zou dit een uiterst belangrijk gegeven zijn geweest bij de beoordeling van een eventueel naturalisatieverzoek ex

art. 10 RWNed (dat wil zeggen naturalisatie in uitzonderlijke gevallen na de Raad van State te hebben gehoord, terwijl niet aan alle naturalisatievereisten van art. 8 en 9 RWNed is voldaan). Nu echter tegen de overweging van het Hof dat belang ontbrak geen cassatiemiddel is aangevoerd, kon de HR hieraan geen overwegingen wijden. De HR vermeldt art. 10 RWNed overigens wel door in rechtsoverweging 3.3 met betrekking tot het niet toelaten tot het afleggen van een optieverklaring te overwegen: „Voor zover het middel in dit verband een beroep doet op art. 10 van de Rijkswet op het Nederlanderschap, faalt het reeds omdat deze bepaling slechts een bevoegdheid geeft aan de Kroon”. Cruciaal zijn in deze zin de woorden „in dit verband”. Het middel had immers betoogd, dat de rechtbank de vordering (tot het toelaten tot het afleggen van een optieverklaring) had kunnen toewijzen onder verwijzing naar art. 10 RWNed. Die stelling van het middel was onmiskenbaar onjuist, daar art. 10 een mogelijkheid tot naturalisatie geeft en niets te maken heeft met de mogelijkheid al dan niet een optieverklaring af te leggen. Het middel weergalmt daarom zwakjes het geluid van een interessante klok, maar de pogingen om deze klok echt te doen luiden, eindigen in het trekken aan het verkeerde touw.

6. Als we nu eens zouden aannemen, dat eiseres wel belang had bij haar eis tot vaststelling voor recht, dat de Staat onrechtmatig had gehandeld, bevat het dossier dan gegevens die in die richting wijzen? Eiseres had aangevoerd, dat zij in 1985, 1990 en 1991 herhaaldelijk aanvragen voor een visum voor Nederland had ingediend (zie conclusie A-G Mok onder 1.3). Deze aanvragen zouden alle zijn afgewezen. In een schriftelijke toelichting had de advocaat van eiseres er op gewezen, dat een in februari 1989 gemaakte afspraak tussen het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Ambassade in Paramaribo, dat degenen die naar Nederland willen komen om te opteren ex art. 6 lid 4 TOS daartoe een visum krijgen, niet is nagekomen. De vraag moet worden gesteld, of de beweerde aanvragen voor een visum inderdaad zijn ingediend. Een positieve indicatie daarvoor is inderdaad in het procesdossier te vinden. Mr. H.A. Groen wijst in zijn schriftelijke toelichting op het standpunt van de Staat erop, dat de rechtbank 's-Gravenhage bij vonnis van 14 december 1994 ondermeer heeft overwogen, dat

„ter comparitie uit de verklaring van de vader van (eiseres) voldoende aannemelijk is geworden, dat zijn dochter in 1985 een visum voor vakantie in Nederland en 1990 een visum voor een bezoek aan de Benelux, waaronder begrepen Nederland, heeft aangevraagd. Beide keren is uitdrukkelijk niet meegedeeld dat men een visum wilde om een optie in Nederland uit te brengen”.

Het is mij niet volstrekt duidelijk, hoe de woorden „uitdrukkelijk niet meegedeeld” moeten worden verstaan. Wordt daarmee bedoeld,

dat weliswaar de bedoeling bestond om te opteren, maar men deze bedoeling heeft „verzwegen” teneinde een afwijzing van de aanvraag te voorkomen? Of moeten deze woorden impliceren, dat men simpelweg niet heeft aangegeven te willen opteren, zodat de ambassade van een eventuele bedoeling niet op de hoogte kon zijn. Welke uitleg we ook willen geven, nu de wil om te opteren zich niet bij het doen van een optieaanvraag heeft gemanifesteerd, kan het afwijzen van de visumaanvragen niet onrechtmatig zijn vanwege het feit dat daardoor de optiemogelijkheid van art. 6 lid 4 TOS is gefrustreerd. Om tot een dergelijke onrechtmatigheid te concluderen zou nodig zijn geweest, dat in één of meerdere aanvragen uitdrukkelijk zou zijn aangegeven, dat een wil tot opteren bestond.

7. Wat zou rechtens zijn geweest, indien zou hebben vastgestaan, dat een dergelijke wil tot opteren bij een visumaanvraag was vermeld, maar de aanvraag was afgewezen? M.i. had dan kunnen worden gesteld, dat eiseres geacht moest worden door optieverklaring het Nederlanderschap te hebben verworven. Op het feit dat zij niet naar Nederland was gereisd vanwege het afwijzen van de visumaanvraag, had dan geen beroep mogen worden gedaan: „nemo auditur propriam turpitudinem allegans”. Het enkele aanvragen van een visum zonder de wil tot opteren ex art. 6 lid 4 TOS te manifesteren kan echter nooit tot een dergelijke fictie leiden. Het is immers heel wel denkbaar, dat iemand die gerechtigd was tot het afleggen van een optieverklaring ex art. 6 lid 4 TOS om volstrekt andere redenen naar Nederland wilde reizen zonder ook maar te piekeren over het benutten van een optierecht. Voor het construeren van een fictie van het afleggen van een optieverklaring bestaat derhalve uitsluitend aanleiding, indien van de wil tot opteren melding was gemaakt bij de aanvraag voor een visum.

8. De vraag, of de gedragingen van betrokkene (aanvragen van visa) kunnen worden gezien als het afleggen van een vormvrije optieverklaring of de basis kunnen vormen voor een fictie dat een optieverklaring geacht wordt te zijn afgelegd, was in de onderhavige procedure niet meer aan de orde. Daarover ging de reeds eerder vermelde procedure ex art. 17 RWNed die was afgesloten door een beschikking van de rechtbank 's-Gravenhage van 21 juli 1993. Een kernoverweging uit die beschikking is weergegeven door A-G Mok onder punt 2.3.1. De rechtbank concludeerde dat, zelfs indien zou moeten worden aangenomen dat zij (eiseres) inderdaad geen visum heeft gekregen, deze omstandigheid er op zich zelf nog niet toe leidt, dat zij daarom geacht moet worden de Nederlandse nationaliteit te bezitten. Essentieel zijn in deze overweging de woorden „op zich zelf nog niet”. Deze clausulering sluit perfect aan bij het zoëven onder punt 7 betoogde.

GRdG

Nr. 706

HOGERAAD (Strafkamer)

3 juni 1997, nr. 104.628

(Mrs. Hermans, Keijzer, Davids, Van Erp
Taalman Kip- Nieuwenkamp, Corstens; A-G
Machielse)
DD 97.325

Ontoereikend bewijs: „bestuurder” cfm. art. 33a lid 2 WVV is wie van overtreding van art. 26 WVV verdacht wordt.

(WVV art. 26, 33a lid 2)

Arrest op het beroep in cassatie tegen een bij verstek gewezen arrest van het Gerechtshof te Amsterdam van 8 maart 1996 in de strafzaak tegen S.K., te Harderwijk, adv. mr. S.B. Kleerekooper te Utrecht.

Hof:

Bewezenverklaring

Ten laste van de verdachte is bewezenverklaard dat hij op 27 januari 1994 te Amersfoort als bestuurder van een motorrijtuig, tegen wie verdenking was gerezen te hebben gehandeld in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet en aan wie door een opsporingsambtenaar was bevolen medewerking te verlenen aan een ademonderzoek, als bedoeld in artikel 26, tweede lid, onder a van genoemde wet, niet heeft voldaan aan de verplichting ademlucht te blazen in een voor het onderzoek bestemd apparaat en aan de verplichting gevolg te geven aan alle door laatstbedoelde opsporingsambtenaar ten dienste van het onderzoek gegeven aanwijzingen.

Deze bewezenverklaring steunt op de volgende bewijsmiddelen:

(...)

Het ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 januari 1994, opgemaakt door de onder 2. genoemde verbalisanten Van Ekris en Verbeeke, voor zover dit inhoudt – zakelijk weergegeven –:

„Op donderdag 27 januari 1994 om 4.20 uur surveilleerden wij in de Breestraat te Amersfoort. Wij zagen een bestuurder in zijn motorvoertuig dat op het trottoir stond keer op keer gas geven zonder dat er beweging in het voertuig kwam. Ter controle op de naleving van de bij of krachtens de Wegenverkeerswet gegeven voorschriften stelden wij een onderzoek in.”

(...)

Beweisverweer

Door de raadsman is betoogd dat verdachte niet kan worden aangemerkt als bestuurder in de zin van artikel 33a, tweede lid van de Wegenverkeerswet, nu verdachte niet deelnam aan het verkeer en aldus geen gevaar opleverde voor andere verkeersdeelnemers. Het hof verwerpt het door de raadsman gevoerde verweer,